

Bruselj, 3. marec 2025
(OR. en)

6693/25

Medinstitucionalna zadeva:
2025/0034(NLE)

RECH 76
COMPET 109

PREDLOG

Pošiljatelj:	za generalno sekretarko Evropske komisije: direktorica Martine DEPREZ
Datum prejema:	28. februar 2025
Prejemnik:	Thérèse BLANCHET, generalna sekretarka Sveta Evropske unije
Št. dok. Kom.:	COM(2025) 62 final
Zadeva:	Predlog PRIPOROČILO SVETA o programu politike evropskega raziskovalnega prostora za obdobje 2025–2027

Delegacije prejmejo priloženi dokument COM(2025) 62 final.

Priloga: COM(2025) 62 final

EVROPSKA
KOMISIJA

Bruselj, 28.2.2025
COM(2025) 62 final

2025/0034 (NLE)

Predlog

PRIPOROČILO SVETA

o programu politike evropskega raziskovalnega prostora za obdobje 2025–2027

(Besedilo velja za EGP)

OBRAZLOŽITVENI MEMORANDUM

1. OZADJE PREDLOGA

• Razlogi za predlog in njegovi cilji

Cilj evropskega raziskovalnega prostora (ERA) je oblikovati prostor, „v katerem raziskovalci, znanost in tehnologija prosto krožijo“ (člen 179 PDEU). Evropski raziskovalni prostor je bil ponovno vzpostavljen leta 2020, vključno s sprejetjem pakta za raziskave in inovacije¹ v Evropi, pri tem pa so bila opredeljena naslednja skupna prednostna področja za ukrepanje držav članic:

- (1) poglobitev resnično delujočega notranjega trga znanja;
- (2) skupno spoprijemanje z zelenim prehodom, digitalno preobrazbo in drugimi izzivi, ki vplivajo na družbo, ter večja participacija družbe v ERA;
- (3) izboljšanje dostopa do raziskovalne in inovacijske odličnosti po vsej Uniji ter izboljšanje medsebojnih povezav med inovacijskimi ekosistemi po vsej Uniji;
- (4) spodbujanje usklajenih naložb in reform na področju raziskav in inovacij.

EU je z vzpostavitvijo novih struktur upravljanja in prvega programa politike ERA za obdobje 2022–2024 s konkretnimi ukrepi dala ERA nov zagon ter uskladila strategije in politike na področju raziskav in inovacij. Znatno napredek je bil dosežen s sodelovanjem z državami članicami, zlasti pri odpravljanju razdrobljenosti njihovih sistemov raziskav in inovacij. Pobude so bile osredotočene na poklicne poti raziskovalcev, raziskovalne infrastrukture, odprto znanost, krepitev zaupanja z vključevanjem državljanov in mobilizacijo sredstev za tematsko sodelovanje na področju raziskav in inovacij. Skupni postopek določanja prednostnih nalog, ki so ga skupaj pripravile države članice, deležniki in Komisija, je spodbudil občutek odgovornosti in večjo zavezanost izvajanju ERA, zlasti s prvim programom politike ERA.

Tako kot v prvem programu politike ERA za obdobje 2022–2024 so v drugem programu politike ERA za obdobje 2025–2027 opisane konkretne dejavnosti ERA, ki se uporabljajo kot strateški okvir za spodbujanje sodelovanja med državami EU, povečanje učinkovitosti sistemov na področju raziskav in inovacij ter skupno reševanje družbenih izzivov. Na podlagi izkušenj, pridobljenih pri izvajanju prvega programa, je v drugem programu vzpostavljeno ravnoesje med poglobljanjem ukrepov v zvezi s trenutnimi prednostnimi nalogami s **strukturnimi politikami** ter razširitvijo vizije za ERA z **novimi ukrepi ERA**. Strukturne politike so dolgoročne politike ERA, kot so odprta znanost, raziskovalne infrastrukture in poklicne poti na področju raziskovanja, ki niso omejene na posamezne programe politik ter so vključene v nacionalno in evropsko politiko. Ukrepi ERA so jedrnat, politično usmerjeni in ciljno naravnani, da bi zagotovili znatno dodano vrednost za EU, države članice in deležnike. Ukrepi glede umetne inteligence na področju znanosti, varnosti raziskav, znanosti za politiko in pravičnosti v znanosti so bili opredeljeni kot vrzeli, kjer se je sodelovanje štelo za potrebno. Na splošno to daje

¹ PRIPOROČILO SVETA (EU) 2021/2122.

naslednjemu programu politike ERA za obdobje 2025–2027 jasnejšo usmeritev, ki temelji na politiki, in jasnejšo strukturo za lažje izvajanje s strani nacionalnih uprav in deležnikov.

Program politike ERA je nezavezujoč instrument za usmerjanje nacionalnih politik in politik na ravni EU v skladu s cilji ERA iz člena 179 PDEU. Usklajuje prednostne naloge držav članic pri prizadevanjih za napredek ERA na podlagi skupnega ukrepanja. Zato spodbuja prostovoljno sodelovanje ter usklajevanje med državami članicami in EU. Ker je prostovoljen, ni pravnega izvrševanja izvajanja. Izvajanje programa politike ERA sledi logiki spremenljive geometrije. Forum ERA, ki združuje Evropsko komisijo, države članice, pridružene države programa Obzorje Evropa in deležnike na ravni EU, deluje kot organ upravljanja za skupno usklajevanje izvajanja dejavnosti ERA.

Čeprav so nezakonodajne pobude, kot je program politike ERA za obdobje 2022–2024, ki vsebuje prostovoljne zaveze v obliki ukrepov ERA, prinesle znaten napredek, še vedno ne zadostujejo za odpravo strukturnih ovir. V sporočilu Komisije z dne 22. oktobra 2024 o izvajanju ERA² so bile izpostavljene stalne težave, kot so razlike v uspešnosti na področju raziskav, razvoja in inovacij med državami članicami, nezadostne ravni zasebnih in javnih naložb v raziskave, razvoj in inovacije, ki ne dosegajo cilja 3 % BDP, razdrobljeni regulativni okviri, omejena podpora za prenos tehnologije ter razdrobljenost raziskovalnih in tehnoloških infrastruktur. V zaključku sporočila je poudarjena potreba po okrepljenem upravljanju.

Za reševanje sistemskih izzivov bodo prihodnje zakonodajne pobude dopolnjevale program politike ERA in bi lahko uvedle zakonodajne ukrepe, ki presegajo prostovoljno ukrepanje v okviru nezavezujočega programa politike ERA. Take pobude (npr. akt o ERA) bodo priložnost za reševanje vprašanj z usklajevanjem, enotno uporabo pravil in izvrševanjem politik EU, da bi se ustvarili enaki konkurenčni pogoji v vseh državah članicah. Uporabljale bi se lahko na področjih, za katera je ocenjeno, da potrebujejo zavezujoča pravila ali strukture za doseganje ciljev ERA, ki presegajo prostovoljne ukrepe usklajevanja in sodelovanja. To bi moralo precej zmanjšati razdrobljenost politik in sistemov na področju raziskav in inovacij v EU.

2. PRAVNA PODLAGA, SUBSIDIARNOST IN SORAZMERNOST

• Pravna podlaga

Pravna podlaga za to pobudo je člen 292 PDEU. V skladu s členom 292 PDEU lahko Svet sprejema priporočila in bo na predlog Komisije odločal v vseh primerih, za katere Pogodbi določata, da mora akte sprejeti na predlog Komisije. V skladu s členom 179(1) PDEU bo cilj EU okrepiti njene znanstvene in tehnološke temelje z oblikovanjem evropskega raziskovalnega prostora, v katerem raziskovalci, znanost in tehnologija prosto krožijo, spodbujati njeno večjo konkurenčnost, vključno z industrijo, in pospeševati vse raziskovalne dejavnosti, ki so potrebne. V skladu s členom 181 PDEU morajo Evropska unija in države članice usklajevati svoje raziskovalne in tehnološkorazvojne dejavnosti, da bi zagotovile vzajemno skladnost med nacionalnimi politikami in politiko EU.

² COM(2024) 490.

Komisija lahko v tesnem sodelovanju z državami članicami daje koristne pobude za pospeševanje tega usklajevanja, zlasti pobude, namenjene oblikovanju smernic in kazalnikov, organizaciji izmenjave najboljših praks ter pripravi ukrepov, potrebnih za redno spremljanje in ocenjevanje. Evropski parlament mora biti o tem izčrpno obveščen. Člen 182(5) odpira možnost dopolnitve dejavnosti, načrtovanih v večletnem okvirnem programu, pri čemer Evropskemu parlamentu in Svetu omogoča, da po rednem zakonodajnem postopku in po posvetovanju z Ekonomsko-socialnim odborom sprejmeta potrebne ukrepe za vzpostavitev ERA.

Subsidiarnost (za neizključno pristojnost)

Cilj ERA je oblikovati prostor, „v katerem raziskovalci, znanost in tehnologija prosto krožijo“ (člen 179(1) PDEU). Kot pobuda za upravljanje na več ravneh in ob izvajanju vsevladnega pristopa (z zagotavljanjem usklajenosti politik na različnih ravneh upravljanja in med področji politik) je v skladu z načelom subsidiarnosti. Spoštuje pristojnosti držav članic na tem področju in ima za cilj zagotoviti, da je politika raziskav in inovacij skladna na vseh ravneh upravljanja (lokalni, regionalni, nacionalni in svetovni). Uvaja pobude, ki zagotavljajo večino dodane vrednosti EU na evropski ravni in so povezane z odzivi nacionalnih in regionalnih politik ter jih nadgrajujejo. Ta pobuda je v skladu z načelom subsidiarnosti, saj predlog v skladu s členom 4(3) PDEU ni v izključni pristojnosti Evropske unije.

• Sorazmernost

Predlagani ukrepi so sorazmerni z zastavljenimi cilji. S predlogom se podpira doseganje ciljev novega ERA. Predlog dopolnjuje nacionalne ukrepe za oblikovanje raziskovalnega prostora, ki v središče postavlja raziskovalce, temelji na vrednotah ter je usmerjen k odličnosti in učinkovitosti. S predlogom se upoštevajo prakse držav članic v okviru diferenciranega pristopa, v katerem se kažejo različni ekonomski, finančni in socialni položaji držav članic, pa tudi raznolikost raziskovalnih sistemov ter zadevnih ustanov in organizacij. Priznava se, da bi različne nacionalne, regionalne ali lokalne razmere lahko privedle do razlik v načinu izvajanja predlaganega priporočila.

• Izbira instrumenta

Na podlagi izkušenj, pridobljenih pri prvem programu politike ERA za obdobje 2022–2024, Komisija z izbiro priporočila Sveta poudarja svojo zavezo, da bo okrepila sodelovalno upravljanje ERA s prenosom rezultatov sodelovanja z državami članicami, pridruženimi državami programa Obzorje Evropa in deležniki na ravni EU v predlog Komisije za priporočilo Sveta. Cilj je vzpostaviti odgovornost in dobro utemeljeno zavezanost držav članic in deležnikov kot podlago za nadaljnje sodelovanje pri dogovorjenih ukrepih in strukturnih politikah za skupne ukrepe. S tem se prav tako nadaljujeta prožni pristop za izvajanje ukrepov ERA in prostovoljna narava programa politike ERA.

3. REZULTATI NAKNADNIH OCEN, POSVETOVANJ Z DELEŽNIKI IN OCEN UČINKA

- **ZBIRANJE IN UPORABA STROKOVNIH MNENJ**

Evropska komisija je svoj predlog za program politike ERA za obdobje 2025–2027 podprla z dokazi iz prvega cikla spremljanja ERP leta 2023. Cikel je vključeval prvi 18 -mesečni pregled izvajanja programa politike ERA za obdobje 2022–2024 na ravni EU (poročilo na ravni EU), poročila o državah ERA za vse države članice in 11 držav, pridruženih programu Obzorje Evropa, prvi pregled stanja ERA in prvo preglednico ERA. V 18-mesečnem poročilu na ravni EU je bila podana ocena o napredku na prednostnih področjih za skupno ukrepanje v ERA, kot je določeno v paktu za raziskave in inovacije v Evropi, ter o izvajanju programa politike ERA. V poročilih o državah ERA je bila ta analiza predstavljena na nacionalni ravni. V pregledu stanja ERA sta bila ocenjena splošna konsolidacija in skupni napredek pri uresničevanju prednostnih nalog ERA v letu 2023 za EU kot celoto, v preglednici pa je bil ocenjen napredek na nacionalni ravni. Vsa poročila so javno dostopna na platformi politike ERA.³

- **Ocena učinka**

Ocena učinka ni bila opravljena. Ker gre za predlog Komisije za priporočilo Sveta, vključno z dejavnostmi ERA za prihodnost, učinkov ni mogoče jasno predhodno opredeliti. Poleg tega je bil program politike ERA za obdobje 2025–2027 pripravljen v sodelovanju s strokovno skupino foruma ERA, ki združuje države članice, pridružene države programa Obzorje Evropa in deležnike. O pripravljalnem delu je razpravljala Svet (zlasti v odboru ERAC, pa tudi s sprejetjem sklepov Sveta o krepitvi konkurenčnosti EU, krepitvi ERA in odpravi razdrobljenosti⁴), kar dokazuje, da države članice in deležniki pričakujejo sprejetje tega dokumenta.

- **Primernost in poenostavitev ureditve**

Ni relevantno.

- **Temeljne pravice**

Ni relevantno.

4. PRORAČUNSKÉ POSLEDICE

Ni relevantno.

5. DRUGI ELEMENTI

- **Načrti za izvedbo ter ureditev spremljanja, ocenjevanja in poročanja**

Izvajanje programa politike ERA za obdobje 2025–2027 se spremlja prek mehanizma spremljanja ERA. Mehanizem spremljanja ERA temelji na zahtevah iz Priporočila Sveta o paktu

³ <https://european-research-area.ec.europa.eu/>

⁴ 16179/24.

za raziskave in inovacije v Evropi. Evropska komisija je 10. junija 2022 Svetu predstavila „Okvir za prihodnji mehanizem spremljanja ERA“, v katerem so podrobno opredeljeni elementi mehanizma.

Za oceno izvajanja ukrepov, dogovorjenih v okviru programa politike ERA tako na nacionalni kot evropski ravni, ter za oceno uspešnosti EU in držav članic pri doseganju ciljev ERA mehanizem spremljanja ERA vključuje orodja za kvalitativno in kvantitativno poročanje.

- **Natančnejša pojasnitev posameznih določb predloga**

Ni relevantno.

Predlog

PRIPOROČILO SVETA

o programu politike evropskega raziskovalnega prostora za obdobje 2025–2027

(Besedilo velja za EGP)

SVET EVROPSKE UNIJE –

ob upoštevanju Pogodbe o delovanju Evropske unije in zlasti člena 292, prvi in drugi stavek, Pogodbe,

ob upoštevanju predloga Evropske komisije,

ob upoštevanju naslednjega:

- (1) EU se danes sooča s številnimi izzivi brez primere. Svetovni red se spreminja, temelje naše družbene blaginje in varnosti pa pretresajo turbulentne geopolitične razmere, vse večja gospodarska konkurenca, izjemno hitra in preobrazbena tehnološka revolucija ter podnebne spremembe in njihove posledice. Nujno je treba okrepiti vodilno vlogo in strateško avtonomijo Evrope na ključnih tehnoloških področjih. V tem kontekstu so znanost, tehnologija in inovacije ključne za zmanjšanje ranljivosti Evrope in sprostitev vsega njenega potenciala. Poleg tega imajo raziskave in inovacije ključno vlogo pri krepitvi trajnostne konkurenčnosti Evropske unije.
- (2) Razvoj evropskega raziskovalnega prostora (ERA) je v središču naših prizadevanj za odziv na te izzive. Cilj oblikovanja ERA kot enotnega trga za raziskave, tehnologijo in inovacije je bil zasnovan leta 2000 ter vključen v Lizbonsko pogodbo kot poseben cilj EU. Nedavne politične ambicije za vzpostavitev „unije raziskav in inovacij“, ki bi privedla do skupne evropske strategije in politike na področju raziskav in inovacij, ter za nadaljnje uresničevanje „pete svoboščine“ kažejo stalno potrebo po nadaljnjem razvoju prostora, kjer se države združujejo, da bi uskladile in izboljšale svoje nacionalne politike in ekosisteme na področju raziskav in inovacij, in kjer se lahko znanje, raziskovalci in tehnologija prosto gibljejo. Večje usklajevanje na ravni EU prek ERA lahko prispeva k spodbujanju naložb in reform ter ima ključno vlogo pri spodbujanju trajnostne konkurenčnosti v skladu s cilji kompasa za konkurenčnost⁵.
- (3) V okviru ERA je bilo v zadnjih 25 letih doseženega veliko na ključnih področjih politike, vključno z raziskovalnimi infrastrukturami, odprto znanostjo, mednarodnim sodelovanjem, uravnoteženo zastopanostjo spolov na področju raziskav in inovacij, skupnim načrtovanjem programov, poklicnimi potmi na področju raziskovanja in

⁵ COM(2025) 30 final.

mobilitnostjo raziskovalcev. K tem dosežkom so prispevali ukrepi Marie Skłodowske-Curie, s katerimi je bilo financiranih več kot 150 000 odličnih raziskovalcev, zlasti prek odličnih doktorskih programov, podoktorskih štipendij ter izmenjav osebja na področju raziskav in inovacij. Instrument EURAXESS je podprl več kot dva milijona raziskovalcev pri njihovem poklicnem razvoju in mobilnosti po vsej Evropi, evropski oblak za odprto znanost (EOSC) pa zagotavlja nemoten dostop do kakovostnih podatkov in digitalnih storitev, hkrati pa podpira čezmejno in interdisciplinarno sodelovanje.

- (4) Države članice in Komisija so leta 2021 sprejele novo vizijo in okvir politike, kot je določeno v sklepih Sveta o prihodnjem upravljanju ERA⁶ ter paktu za raziskave in inovacije⁷. Vizija določa skupne vrednote in načela, ki bodo usmerjala raziskave in inovacije, ter opredeljuje prednostne naloge za skupno ukrepanje. Države članice so v paktu ponovno poudarile svojo zavezanost sodelovanju pri doseganju ciljev ERA za spodbujanje povezovanja in sodelovanja ter zmanjšanje razdrobljenosti na področju znanstvenih raziskav, tehnologije in inovacij po vsej Evropi. Države članice so v sklepih Sveta iz leta 2024 o krepitvi konkurenčnosti EU, krepitvi ERA in odpravi njegove razdrobljenosti⁸ ponovno potrdile svojo zavezo, da bodo izboljšale usklajevanje in poenotile nacionalne politike na področju raziskav in inovacij, da bi ustvarile bolj povezan in učinkovit raziskovalni ekosistem.
- (5) Prvi program politike ERA za obdobje 2022–2024 je ustvaril trdne temelje za doseganje ciljev ERA. Prednostna področja pakta za raziskave in inovacije je preoblikoval v sklop konkretnih ukrepov. Komisija, države članice, pridružene države programa Obzorje Evropa in deležniki na ravni EU so skupaj izvedli 17 ukrepov. Forum ERA in njegove podskupine imajo v okviru novega upravljanja edinstveno vlogo pri podpiranju izvajanja ERA in njegovih ukrepov. Delujejo kot most med organi na ravni EU ter nacionalnimi in regionalnimi organi ter spodbujajo sodelovanje. Vključujoč in participativen pristop zagotavlja, da se slišijo vsi glasovi. To spodbuja inovativne strategije in skupno odgovornost za politike za krepitev evropskega ekosistema raziskav in inovacij. Odbor za evropski raziskovalni prostor in inovacije (ERAC) kot svetovalni organ za strateško politiko na visoki ravni svetuje Svetu in Komisiji v začetni fazi.
- (6) Komisija je dosežke programa politike ERA za obdobje 2022–2024 in novo upravljanje izpostavila v sporočilu iz leta 2024 z naslovom „Vzpostavitev evropskega raziskovalnega prostora“⁹. Glavni dosežki pri obravnavanju vrste potreb na področju raziskav in inovacij po vsej Evropi v okviru prvega programa politike ERA za obdobje 2022–2024 vključujejo (1) ustanovitev Koalicije za spodbujanje ocenjevanja raziskav (CoARA), (2) objavo kodeksa ravnanja za ničelno toleranco pri preprečevanju nasilja na podlagi spola v sistemu EU za raziskave in inovacije, (3) spodbujanje prehoda na zeleno energijo z izvajanjem strateškega raziskovalnega in inovacijskega programa pilotnega projekta ERA o zelenem vodiku, (4) vzpostavitev mreže organov upravljanja raziskav in inovacij ter kohezije (RIMA), ki povezuje akterje politike na področju raziskav in inovacij ter organe

⁶ 14308/21.

⁷ PRIPOROČILO SVETA (EU) 2021/2122.

⁸ 16179/24.

⁹ COM(2024) 490.

upravljanja, da bi ocenili inovacijski razkorak, povečali odličnost in izkoristili obstoječe instrumente za povečevanje obsega, ter (5) razvoj novega okvira za spremljanje in ocenjevanje ERA.

- (7) Drugi program politike ERA za obdobje 2025–2027 je nadgradnja tega pristopa, zasnovan pa je za reševanje trenutnih izzivov. Na podlagi prednostnih področij pakta za raziskave in inovacije za skupno ukrepanje ter rezultatov izvajanja prvega programa politike ERA za obdobje 2022–2024 je v njem opisanih 11 strukturnih politik ERA in osem oprijemljivih ukrepov ERA. Ti so rezultat obsežnega procesa soustvarjanja v okviru foruma ERA in odbora ERAC, izvajati pa naj bi se začeli leta 2025. Prvi in drugi program politike ERA sta povezana. Program politike ERA za obdobje 2025–2027 zagotavlja kontinuiteto tekočih politik v okviru prvega programa, obravnava ključne dolgoročne cilje ERA in je dovolj prožen, da se lahko odzove na nove strateške potrebe –

PRIPOROČA:

1. Države članice naj sprejmejo program politike ERA za obdobje 2025–2027 z 11 strukturnimi dolgoročnimi politikami ERA, ki niso omejene na posamezne programe politike, vendar imajo še vedno triletni delovni načrt, in z osmimi ukrepi ERA, ki jih je treba izvesti v okviru triletnega programa politike. Vsi predlogi ERA so podrobneje opisani v prilogi.
2. Države članice naj prostovoljno izvajajo naslednje strukturne politike ERA in ukrepe ERA v skladu s štirimi prednostnimi področji pakta za raziskave in inovacije za skupno ukrepanje. Te strukturne politike in ukrepi se osredotočajo na (i) zagotavljanje jasne dodane vrednosti na nacionalni in evropski ravni, (ii) doseganje učinka s posebnimi dosežki in oprijemljivimi rezultati v treh letih, (iii) nadgrajevanje stalnega soustvarjanja med državami članicami, Komisijo in deležniki, (iv) samostojnost pri eni glavni dejavnosti, kar pomeni, da ni nikakršnih podukrepov, in (v) izvajanje po načelu spremenljive geometrije, kar omogoča prožnost glede tega, v kolikšnem obsegu se lahko države vključijo.

1. PREDNOSTNO PODROČJE: POGLOBITEV RESNIČNO DELUJOČEGA NOTRANJEGA TRGA ZNANJA

Prosti pretok raziskovalcev, znanja in podatkov je bistven za vzpostavitev učinkovitejšega in bolj vključujočega evropskega sistema raziskav in inovacij. Pomaga zmanjšati podvajanje virov in ustvariti kritično maso, ki je potrebna za učinkovitost. Za povečanje konkurenčnosti EU je bistveno okrepiti njen mednarodni položaj in vodilni položaj na področju znanosti z izvajanjem pionirskih temeljnih in uporabnih raziskav.

EU bo nadaljevala delo v povezavi s to prednostno nalogo z naslednjimi strukturnimi politikami:

odprta znanost – omogočanje odprte znanosti z izmenjavo in ponovno uporabo podatkov, tudi prek evropskega oblaka za odprto znanost (EOSC); **raziskovalne infrastrukture** – krepitev trajnostnosti, dostopnosti in odpornosti raziskovalnih

infrastruktur v evropskem raziskovalnem prostoru; **enakost spolov, enake možnosti za vse in vključevanje** – krepitev vključujoče in enakosti spolov na vseh področjih v evropskem raziskovalnem prostoru; **poklicne poti in mobilnost raziskovalcev** ter **sistema ocenjevanja in nagrajevanja raziskav** – večja privlačnost in trajnostnost poklicnih poti na področju raziskovanja ter reforma ocenjevanja raziskav; **valorizacija znanja** – nadgradnja zmogljivosti in dejavnosti za valorizacijo znanja; **prizadevanja na svetovni ravni** – globalni pristop k raziskavam in inovacijam.

Za naslednja tri leta se predlagajo naslednji ukrepi ERA:

- pravičnost v odprti znanosti,
- spodbujanje evropskega ekosistema znanosti za politiko (S4P),
- spodbujanje in pospeševanje odgovorne uporabe umetne inteligence v znanosti v EU,
- povečanje varnosti raziskav.

2. **PREDNOSTNO PODROČJE: SKUPNO SPOPRIJEMANJE Z ZELENIH PREHODOM, DIGITALNO PREOBRAZBO IN DRUGIMI IZZIVI, KI VPLIVAJO NA DRUŽBO, TER VEČJA PARTICIPACIJA DRUŽBE V ERA**

Da bi ERA spodbudil konkurenčnost, izboljšal kakovost življenja ljudi v EU in se spoprijel z družbenimi izzivi, kot sta zeleni in digitalni prehod, mora ustvariti sinergije s sektorskimi politikami in industrijsko politiko. Naložbe v raziskave in inovacije morajo prinesiti oprijemljive rezultate, ki jih trg uporablja in uvaja.

Naslednje strukturne politike so osrednji pristopi k obravnavanju tega prednostnega področja:

pobude, **ki temeljijo na izzivih** – strateški načrt za energetske tehnologije (SET) naj postane ključna tematska komponenta ERA; **sinergije z izobraževanjem ter evropskim programom spretnosti** – izboljšanje povezave med raziskavami in inovacijami ter visokošolskim izobraževanjem v ERA in sprostitev celotnega potenciala evropskih ekosistemov raziskav in inovacij; **aktivno vključevanje državljanov in družbe v raziskave in inovacije** – krepitev zaupanja v znanost z državljansko udeležbo, angažiranostjo in znanstvenim komuniciranjem.

Za naslednja tri leta se predlagajo naslednji ukrepi ERA:

- pospeševanje naložb v raziskave in inovacije za industrijsko preobrazbo in konkurenčno trajnostnost Evrope,
- pospeševanje metodologij novega pristopa (NAM) za spodbujanje biomedicinskih raziskav in preskušanja zdravil ter medicinskih pripomočkov,

- usklajen in koordiniran okvir za evropski pristop k integriteti in etičnosti na področju raziskav in inovacij v luči nastajajočih izzivov.

3. PREDNOSTNO PODROČJE: IZBOLJŠANJE DOSTOPA DO RAZISKOVALNE IN INOVACIJSKE ODLIČNOSTI PO VSEJ UNIJI TER IZBOLJŠANJE MEDSEBOJNIH POVEZAV MED INOVACIJSKIMI EKOSISTEMI PO VSEJ UNIJI

Raziskovalna odličnost zajema celotno Evropo ter vse starostne skupine, discipline in sektorje. Zaradi precejšnjih razlik v priložnostih za raziskovalce in inovatorje v evropskem raziskovalnem prostoru njen potencial še ni bil v celoti izkoriščen. Strukturna politika za obravnavo tega prednostnega področja je ustvarjanje **sinergij med programi financiranja EU ter nacionalnimi in regionalnimi programi financiranja** – izboljšanje dostopa EU do odličnosti.

Za naslednja tri leta se predlaga naslednji ukrep ERA:

- krepitev vloge raziskav in inovacij: nova doba v upravljanju raziskav.

4. PREDNOSTNO PODROČJE: SPODBUJANJE USKLAJENIH NALOŽB IN REFORM NA PODROČJU RAZISKAV IN INOVACIJ

Ker se EU osredotoča na ključna področja za prihodnjo konkurenčnost, trajnostnost in blaginjo, bi bilo podvajanje, nadomeščanje ali drobljenje naložb in pobud na področju raziskav in inovacij kontraproduktivno. Čezmejno sodelovanje lahko poveča učinkovitost z združevanjem virov za doseganje kritične mase in povečanje učinkov prelivanja znanja za spodbujanje inovacij. Za zagotavljanje učinkovitosti in vpliva teh naložb bodo v nekaterih primerih potrebni tudi oblikovanje, izvajanje in spremljanje strukturnih reform v nacionalnih sistemih raziskav in razvoja. Cilj teh reform bo povečati znanstveno odličnost, ovrednotiti rezultate raziskav, okrepiti povezave med znanostjo in podjetji ter politike bolje usmeriti v podporo poslovnim inovacijam.

V okviru tega cilja ni predlagan noben poseben ukrep ERA, vendar je splošno priznано, da spodbujanje naložb v raziskave in inovacije ter sprejetje strukturnih reform ostajata ključni prednostni nalogi Evropske komisije in držav članic za medsebojno tesno sodelovanje z uporabo sklopa obstoječih instrumentov. Natančneje, izvajanje ukrepov na področju raziskav in inovacij v okviru mehanizma EU za okrevanje in odpornost naj bi spodbudilo nacionalne inovacijske zmogljivosti, zlasti v državah, ki še vedno zaostajajo.

Evropska komisija v okviru evropskega semestra za usklajevanje ekonomskih politik izvaja poglobljeno analizo nacionalnih sistemov raziskav in inovacij ter izdaja priporočila za posamezne države o tem, kako povečati inovacijski potencial vsake države. Komisija nato spremlja odzive politik držav članic, da bi ocenila napredek pri premostitvi ugotovljenih vrzeli na področju raziskav in inovacij. V podporo njihovim prizadevanjem za izboljšanje njihovih sistemov raziskav in inovacij z reformami lahko države članice in pridružene države prejmejo strokovno podporo v okviru instrumenta za podporo politikam programa Obzorje, ki se je izkazal za zelo koristnega pri

izboljšanju oblikovanja politik in opredelitvi reformnih poti, ter dvostranskega okrepljenega dialoga z državami članicami o skupno dogovorjenih temah na področju raziskav in inovacij.

3. Vzpostavljeni okvir sodelovanja med Evropsko komisijo, državami članicami, pridruženimi državami in organizacijami deležnikov v obliki foruma ERA in odbora ERAC bi bilo treba ohraniti kot osrednji mehanizem upravljanja ERA. Izvajanje naslednjega programa politike ERA za obdobje 2025–2027 bo še naprej vključujoče in pregledno na vseh ravneh upravljanja, da bi se spodbujala soustvarjanje programa in prevzemanje odgovornosti zanj. Forum ERA ostaja forum za izmenjavo mnenj o nastajajočih izzivih, ki so onkraj dejavnosti programa politike ERA za obdobje 2025–2027 ter zahtevajo meddržavno sodelovanje in so zajeti v paktu za raziskave in inovacije, kot je spremljanje svobode znanstvenega raziskovanja.
4. Usklajeno izvajanje bi moralo zagotoviti dejavno in široko udeležbo deležnikov na ravni EU v celotnem spektru, od raziskav do inovacij in uvajanja na trg. Kategorije deležnikov v forumu ERA bi bilo treba pregledati, da bi dosegli večjo zastopanost različnih interesov.
5. Države članice in Evropska komisija bi morale podpirati polno sodelovanje držav, pridruženih programu Obzorje Evropa, in krovnih organizacij deležnikov na ravni EU pri izvajanju programa politike ERA za obdobje 2025–2027.
6. Naložbe v raziskave in inovacije v EU ne dosegajo pričakovanj ter ostajajo pod ravnjo naložb v številnih svetovnih konkurentih EU. Trenutno EU za raziskave in razvoj porabi približno 2,3 % svojega BDP, kar je precej manj od cilja 3 % za raziskave in razvoj, določenega leta 2002 v barcelonski deklaraciji. Da bi se soočili z večplastnim izzivom doseganja ciljnih 3 %, je potrebno usklajeno ukrepanje za spodbujanje javnih in zasebnih naložb v raziskave in razvoj. Potrebne so tudi nadaljnje reforme za izboljšanje nacionalnih ekosistemov raziskav in inovacij ter povečanje učinka povečanja naložb v raziskave in inovacije. Poleg prednostnega področja pakta za raziskave in inovacije „spodbujanje usklajenih naložb in reform na področju raziskav in inovacij“ bi morale države članice in Komisija nadaljevati s prizadevanji v tej smeri.
7. Evropska komisija in države članice bi morale še naprej izvajati mehanizem spremljanja ERA, ki je na splošno predstavljen v paktu za raziskave in inovacije v Evropi ter podrobno opisan v „Okviru za prihodnji mehanizem spremljanja ERA“, ki ga je Komisija predstavila Svetu 10. junija 2022¹⁰. Z mehanizmom spremljanja ERA se bo ocenjeval napredek pri uresničevanju prednostnih nalog ERA, kot so opredeljene v paktu za raziskave in inovacije. Mehanizem spremljanja ERA bi moral vključevati:
 - (1) pregled stanja ERA za spremljanje napredka pri doseganju ciljev ERA na ravni EU in nacionalni ravni, ki se redno posodablja;

¹⁰

OPOMBA SVETA 9578/22.

- (2) redno poročilo Komisije Svetu o spremljanju ERA za pregled izvajanja programa politike ERA;
- (3) redna poročila o državah ERA za pregled napredka držav pri izvajanju programa politike ERA.

Države članice si bodo še naprej izmenjevale informacije o ERA, zlasti z zagotavljanjem podatkov in informacij prek platforme politike ERA. Spodbujale bodo tudi nacionalno izvajanje ukrepov in rezultatov ERA, pri čemer se bodo opirale na razpoložljivo podporo.

V Bruslju,

*Za Svet
predsednik*